

TÜRKİYE’DE LİSANSÜSTÜ EĞİTİMDE KENTBİLİM VE ÇEVRE EĞİTİMİNİN AKADEMİK GÖRÜNÜMÜ

Eylem BEYAZIT¹ Esra ÇİFTÇİ²

Geliş: 04.05.2020 / Kabul: 11.08.2020

DOI: 10.29029/busbed.731947

Öz

Türkiye’de kentleşme ve çevre eğitiminin gelişimini Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar götürmek mümkün olsa da asıl gelişmenin 1940’lardan itibaren olduğu görülür. Özellikle 2. Dünya Savaşı öncesinden başlayan sanayileşme ve onun yarattığı buhranın etkisi hem savaş döneminde hem de savaş sonrası dönemde bütün dünyayı derinden etkilemiştir. Kentlerin yeniden inşası süreci özellikle kentbilim eğitim ve çalışmalarının da itici gücü olur. Ancak 2000’li yıllara yaklaşırken artan kentsel sorunlara hızlı bir şekilde çevre sorunları da eklenirken, uluslararası toplum, sürece kayıtsız kalmayarak önemli adımlar atmıştır. Türkiye’de de bu önemli adımların kent ve çevre eğitimi bakımından üniversitelerin daha çok kamu yönetimi bölümlerinde öne çıktığı bilinmektedir. Özellikle kamu yönetimi lisansüstü programları, sosyo-ekonomik değişkenler ile kent ve çevre eğitiminde eleştirel düşünme arasında anlamlı ilişki kurmaya elverişli programlardır.

Bu çalışma Türkiye’de kamu yönetimi bölümlerinde lisansüstü olarak verilen kent ve çevre eğitimi üzerinden hem bir analiz yapmayı hem de bir gelecek perspektifi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Sosyal bilimler enstitülerinde ilgili programların dağılımı, bu dağılımın vakıf ve devlet üniversiteleri için farklılaşmış farklılaşmadığı, derslerin hangi ana alanlarda toplandığı, günümüz sorun ve çözüm arayışlarına ne denli yanıtlar verebildikleri, dersi veren öğretim üyeleri arasında bir unvan farklılaşması olup olmadığı çalışmanın temel sorularındandır. Çalışmada farklılaşan ders isimlerine rağmen içeriklerin ve ders materyallerinin sınırlılığı ve bunun yanı sıra ders dağılımı ve dersi veren öğretim

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Antakya Meslek Yüksekokulu Yerel Yönetimler Programı, eylmbyzt@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3432-5722>.

² Doktora Öğrencisi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, cfticsra7@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2775-4454>.

üyelerinin unvan farklılığı dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de kent ve çevre eğitimi açısından özellikle lisansüstü düzeyde yeni bir perspektife ihtiyaç olduğu açıktır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Lisansüstü Eğitim, Kentbilim Eğitimi, Çevre Eğitimi.

ACADEMIC OVERVIEW OF URBAN SCIENCE AND ENVIRONMENTAL EDUCATION IN GRADUATE EDUCATION IN TURKEY

Abstract

Although, it is possible to drive up to the development of urbanization and environmental education in Turkey until the first years of the Republic, the actual development began in the 1940s. Especially the industrialization that started before the Second World War and the results of the war deeply affected the whole world both in the war and post-war period. The process of rebuilding cities is particularly the driving force behind urban science education and studies. However, while environmental problems are rapidly added to the increasing urban problems, the international community has taken important steps approaching the 2000s. At universities in Turkey these important steps in terms of urban and environmental education have been taken mostly in the public administration departments. Particularly, public administration graduate programs are suitable for establishing a meaningful relationship between socio-economic variables and critical thinking in urban and environmental education.

This paper aims to both make an analysis and reveal a future perspective through city and environmental education given as a graduate degree in public administration departments in Turkey. The main questions of the study are the distribution of related programs in social sciences institutes according to whether this distribution differs for private and public universities, how lessons can respond to current problem and solution searches, whether there is a title differentiation among faculty members who give these courses. In this study, it is remarkable that despite the different course names, the contents of the course and course materials are limited. In addition, the distribution of the courses and the title difference of the faculty members who give these courses are also notable. In this context, it is clear that there is a need for a new perspective in terms of urban and environmental education especially at postgraduate level in Turkey

Keywords: Public Administration, Graduate Education, Urban Science Education, Environmental Education.

Giriş

18. yüzyılda sanayi devriminin başlangıcı ile birlikte kentler, hızlı bir büyüme süreci ile karşı karşıya kalmıştır. Kentlerde yaşanan bu fiziksel büyüme ve nüfus artışı, günümüzde de hızlı bir şekilde devam etmektedir. Bu hızlı kentsel gelişim, zamanla çevresel kalitenin bozulmasına, kentlerde nüfus yoğunluğuna, doğal kaynakların kirlenmesine ve yaşam kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Çarpık ve düzensiz kentleşme formu ile birlikte kentler çeşitli ekolojik sorunlara da kaynak olmaktadır. Zira kentin çevresinde yer alan kırsal alanlar artık farklı işlevler de üstlenmek durumunda kalmaktadırlar. Bu kısır döngü içerisinde yükseköğretim sisteminin farklı misyonları bulunmaktadır. Temel kentsel ve ekolojik kavram ve ilkeleri tanıyabilen, insanların kentsel ve çevresel alanlar üzerindeki etkisini irdeleyebilen, ülkemizin kentsel ve çevresel sorunlarını dünya sorunları ile karşılaştırabilen ve bu bağlamda kentsel ve çevresel sorunlara ilişkin küresel çözüm önerilerine Türkiye'nin ne ölçüde katkıda bulunabileceğinin analizini yapabilen, bireysel ve toplumsal düzeyde kentsel ve çevresel duyarlılığı gelişkin bireylerin sayısının artması bu misyonlar arasında sayılabilir. Artık günümüzde hızlı ve sadece çözüm arayışına odaklanan bir sürecin parçası olmadan “kent ve çevre” alanı ile kamu yönetimi arasındaki bağlantıları yeniden düşünmek ve bunun için çaba harcamak oldukça önem taşımaktadır.

Kent ve çevre sorunlarının çözülebilmesinde kent ve çevre bilinci yüksek, kentsel ve çevresel değerlere önem veren bir neslin gerekliliği göz ardı edilemez. Mevcut ve olası sorunların kalıcı bir şekilde çözüme kavuşturulabilmesi için öncelikle kent/insan/çevre uyumunun sağlanması gerekmektedir. Bu bağlamda kamu yönetimi lisansüstü programlarında kent ve çevre eğitimi büyük önem taşımaktadır. Zira bu alanda eğitim alan bireyler kentsel ve çevresel bilince sahip, geleceğin yönetici ve/veya akademisyenleri olma potansiyeline sahiptirler.

Gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler kent ve çevre sorunları bakımından birbirinden farklılık göstermektedir. Örneğin gelişmiş ülkelerdeki kirlenme genellikle “bolluk kirlenmesi” olarak görülmekte iken, gelişmekte olan ülkelerin kirlenme olayları; kötü ve yetersiz imkânlar ile sağlık, eğitim, barınma, temizlik ve işsizlik koşullarının ve ayrıca çarpık kentleşmenin sonucu olan bir “yoksulluk kirlenmesi” niteliğindedir (Gökçe, 1992). Bu nedenle kent ve çevre sorunları ile ilgili derslerin ülkenin sosyo-ekonomik şartları bağlamında ilgili alanlarla bağdaştırılması gerekmektedir. Bu anlamda kamu yönetimi lisansüstü programları sosyo-ekonomik değişkenler ile kent ve çevre eğitiminde eleştirel düşünme arasında anlamlı ilişki kurmaya elverişli programlardır.

Ülkemizde yükseköğretim kurumları ve lisansüstü programlar hızlı bir şekilde yaygınlaşmakta ve giderek çeşitlenmektedir. Özellikle lisansüstü programların ve derslerin alana en önemli katkısı bu eğitimi alanlara alandaki güncel gelişmeleri ve uygulamaları, aksaklıkları, eksiklikleri ve çözüm önerilerini yoğun bir biçimde verebilmesidir. Bu doğrultuda kamu yönetimi lisansüstü programlarında kent ve çevre eğitimine ilişkin derslerin durumunu ortaya koymak, bu programların kent ve çevre eğitimine katkısını ayrıntılı bir şekilde değerlendirmek açısından önemlidir.

Bu çalışma, kent ve çevre eğitimin Türkiye’de yeniden ele alınması sürecine katkı sağlamayı amaçlayan keşifsel nitelikte bir “durum analizi”dir. Çalışma sadece lisansüstü eğitimle sınırlanmıştır. Lisansüstü eğitimin niteliği hem o alandaki akademik nitelik ve durumu hem de lisans düzeyinde verilen ders ve içerikleri yakından ilgilendirmektedir. Çalışmada amaç, lisansüstü düzeyde kent ve çevre eğitiminin genel bir görünümü üzerinden bir durum analizi yapmaktır. Lisans düzeyinde de böyle bir incelemenin bu çalışmaya önemli katkılar sağlayacağı açıktır. Ancak bölüm sayısı, dersler ve ders içerikleri düşünüldüğünde binleri bulan bir veri sepeti ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle lisans programları üzerine ayrı bir çalışma daha yerinde olacaktır.

Çalışma devlet ve vakıf üniversitelerinde sosyal bilimler enstitüleri bünyesinde lisansüstü eğitim veren kamu yönetimi anabilim dallarının yanı sıra “kent ve çevre” ile ilgili anabilim dalları ile sınırlanmıştır. Tıp, işletme, bilgisayar ve yazılım temelli yenilikçi alanlara vakıf üniversitelerinin görece olarak artan ilgisi bilinmektedir. Kentleşme ve çevre sorunlarına eğilimde, en azından lisansüstü düzeyde bir farklılaşma olup olmadığı çalışma açısından anlam kazanmaktadır. Her geçen gün öne çıkan kentsel ve çevresel sorunlara devlet üniversitelerinin yanı sıra vakıf üniversitelerinin de ilgisi irdelenmeye muhtaçtır. Vakıf üniversiteleri “izledikleri strateji itibari ile kendileri gibilerinin yaygın biçimde benimsedikleri modellerden etkilenmektedir” (Üsdiken, Çakmaklı ve Topaler, 2017: 32). Dolayısıyla kent ve çevre eğitiminin dar bir alana sıkıştırıldığı ileri sürülebilir. Stratejik olarak vakıf üniversitelerinin kamu yönetimleri bölümlerine ilgisinin de az olduğu söylenebilir.

“Kamu Yönetimi” kavram olarak “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (SBKY)”, “Siyaset Bilimi” gibi isimleri farklı ancak programları genel anlamda kamu yönetimi eğitimi veren bölümleri de içine alan bir alana karşılık gelmektedir. Yükseköğretim Kurulu’nun da (YÖK) farklı isimlerdeki programları ortak bir isim altında birleştirme sürecinde genel olarak “Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi” program ismi üzerinde uzlaşıldığı bilinmektedir.

Bu çalışmada; yazılı kaynaklar, internet kaynakları ve yapılan araştırmalardan yararlanılmıştır. Özellikle üniversitelerin web sayfaları teker teker taranmış, Bologna Bilgi Sistemleri incelenmiş ve YÖK'ün sunduğu istatistiklerden, verilerden faydalanılmıştır. Çalışmanın devamında lisansüstü kamu yönetimi programı ile birlikte üniversitemizin sosyal bilimler enstitülerinde salt kent ve çevre anabilim dallarında kent ve çevre eğitiminin durumu analiz edilmektedir. Son bölümde ise kamu yönetimi lisansüstü programları ve kent-çevre anabilim dallarının hangi alanlarda yoğunlaştığı, ders ad ve içeriklerinden yola çıkılarak tespit edilmektedir. Ayrıca bu dersleri veren öğretim üyelerinin unvanları belirlenerek, ağırlık verilen kent ve çevre derslerinin hangileri olduğunun çözümlenmesi hedeflenmektedir. Ders adları ve içerikleri incelendiğinde bu içeriklerin tek tek makalede verilmesi mümkün olmadığından ders isimleri bazında eke konulması uygun görülmüştür.

Bu doğrultuda çalışmada yanıt aranan sorular şunlardır:

Yukarıda sınırları belirlenen lisansüstü programlarda kent ve çevre eğitimi kapsamında;

- Kamu yönetimi bünyesinde “kent ve çevre” ile ilgili lisansüstü programlara sahip olan üniversiteler hangileridir?
- Devlet-vakıf üniversitesi ayrımı açısından programlarda bir değişiklik söz konusu mudur?
- Kent ve çevre derslerinin ders isimlerine ve içeriklerine göre dağılımı nasıldır?
- Dersleri veren öğretim üyeleri hangi unvanlara sahiptirler ve bu unvan dağılımı yüksek lisans ve doktora da ne gibi değişiklikler göstermektedir?

Bu sorular çerçevesinde şekillenen çalışmanın ortaya çıkan sonuçlarının kent ve çevre eğitimi alanında araştırma yapan araştırmacılar için yol gösterici olması ve bu konuda yapılacak diğer çalışmalara ve projelere kaynak oluşturması beklenmektedir. Lisansüstü programlarda kent ve çevre eğitiminin geçirmiş olduğu dönüşümü ortaya koymak bu konudaki güncel gelişmeleri anlamamıza yardımcı olacaktır.

1. Türkiye’de Çevre Eğitimi

Disiplinler arası bir çalışma alanı olan çevre eğitimi, kişileri daha çevre okur-yazarı (environmentally literate) yapmaya yönelten ve çevre ile çevre sorunlarına karşı değer ve tutumları oluşturan bilişsel ve duyuşsal amaçlara sahip bir alandır. Literatürde çevre eğitimi üzerine farklı yaklaşımlar göze çarpmaktadır. Çevresel eğitim, ekoloji pedagojisi, ekolojik öğrenme, doğa

deneyimi ve sürdürülebilir gelişme amaçlı eğitim bu yaklaşımların başlıcalarıdır (Gräsel, 2002). Çevre eğitimindeki geleneksel ve çağdaş eğilimlere bakıldığında, son dönemde çevre eğitiminin çevre koruma anlayışından artık çevrenin her boyutuyla toplumsal yaşamın bir parçası olduğu anlayışına doğru evrildiği bir geçiş söz konusudur (Sauvé, 2005). Dolayısıyla çevre eğitiminin ilk dönemlerinde merkeze konan kavramlar koruma ve doğa kavramlarıdır.

Çevre eğitiminin genel eğitim sistemi içerisinde özel bir eğitim alanı olarak yer edinmesi, çevre sorunlarına çözüm arayışlarının yoğunlaştığı 1970’li yıllara denk gelmektedir. Sanayi devriminin tetiklediği çevresel bozulmaların gündeme alındığı ve çözüm yollarının üretilmeye başlandığı bu dönemde çevre eğitimi, bu amaç doğrultusunda bireylerde gerekli biliş, duyuş ve davranış değişimi yaratmanın bir aracı olarak görülmüştür. İlk kez 1970 yılında Dünya Günü’nde planlanmaya başlayan çevre eğitimi “çevre korumanın” vazgeçilmez bir aracı olarak ele alınmaya başlanmıştır.

Uluslararası düzeyde, çevrenin korunmasına kapsamlı olarak yaklaşan ilk kuruluş Birleşmiş Milletler (BM)’dir. BM, “İnsan Çevresi” adlı ilk toplantıyı 1972 yılında Stockholm’de düzenlemiştir. 1975 yılında Stockholm Deklarasyonu esas alınarak, BM Çevre Programı’na (UNEP) ilave olarak Uluslararası Çevre Eğitimi Programı (IEEP) başlatılmıştır. 1977 yılında Tiflis’te yapılan çevre eğitimine ilişkin hükümetlerarası konferansta, çevre eğitimi konusunda uluslararası işbirliğinin gereğine işaret edilerek UNESCO ve UNEP’in girişimlerinin tüm uluslararası toplumu kapsayacak şekilde genişletilmesi kabul edilmiştir. Tiflis’te düzenlenen Uluslararası Çevre Konferansı’nda çevre eğitimi, “eğitimin pratik çevre sorunlarının çözümüne, disiplinler arası bir yaklaşımla her bireyin ve toplumun etkin, sorumlu katılımını sağlamaya yönelmiş bir konu ve uygulama” olarak tanımlanmıştır (Özdemir, 2007: 25). Tiflis Konferansı’nın bildirgesi ve önerileri, çevre eğitiminin eğitim süreçlerine dâhil olmasında bir dönüm noktasıdır. Bu belgelerde ulusal ve uluslararası düzeyde çevre eğitiminin geniş çerçevesiyle birlikte niteliği, amaçları ve pedagojik esasları belirtilmektedir. Böylece çevre eğitiminin ilkeleri, amaçları ve uygulama yolları saptanmıştır (Tiflis Konferansı Sonuç Raporu, 1977).

1987 yılında UNESCO ve UNEP işbirliğiyle Moskova’da gerçekleştirilen Uluslararası Çevre Eğitim ve Yetiştirme Kongresi’nde üzerinde durulan konuların başında 1990’larda yürütülecek çevre eğitimi için Tiflis Bildirgesi çerçevesinde uluslararası stratejilerin saptanması gelmekteydi (Ünal ve Dımışkı, 1999). 1987 yılında BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan “Ortak Geleceğimiz” başlıklı rapor (Brundtland Raporu) ve 1992 tarihinde düzenlenen

BM Çevre ve Kalkınma Konferansı, toplumsal hemen her kesimi içine alan katılımcı anlayışıyla öne çıkarken; bu zirvenin önemli bir çıktısı olan “Gündem 21” ve diğer ekler “çevre eğitime” yeni bir boyut katmıştır (Güneş ve Beyazıt, 2012). 1997 yılında, BM Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu’nun çalışma programının uygulanmasına katkıda bulunmak amacıyla Selanik’te, “Uluslararası Çevre ve Toplum Konferansı: Sürdürülebilirlik İçin Eğitim ve Toplum Bilinci” başlıklı bir konferans düzenlenmiştir. Sonuç bildirgesinin eğitimle ilgili maddeleri arasında Tiflis Bildirgesi’nin bütünüyle geçerli olduğu belirtilerek, sürdürülebilir kalkınma bağlamında eğitimde yapılması gereken düzenlemeler için esaslar oluşturulmuştur.

Ulusal düzeydeki çevre eğitiminde uygulamalara bakıldığında, çevre ile ilgili gelişmelerin aynı dönemlere denk geldiğini görmekteyiz. Kimi ülkeler çevre eğitime anayasal bir temelde, çevre hakkı kapsamında yer verirken, kimi ülkeler de doğrudan özel yasalarla çevre eğitimini güvence altına almaktadır. Ülkelerin anayasalarında çevre hakkına yer vermeleri, çevre eğitiminin uygulanabilirliği ve garanti altına alınabilirliği yönünden avantaj sağlamaktadır (Çolakoğlu, 2010: 152-153). 1982 Anayasası’nın 56. maddesinde “Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir” ifadesine yer verilmiştir. Bu ifade ile hem bireye hem de devlete aktif rol üstlendirilmiştir. Bireyin doğal ortamı algılayıp anlamlandırmasına ve çevre ile ilgili değerlerinin oluşmasına katkı sağlayan çevre eğitimi, bireylerin bu rollerini gerçekleştirilmesine hizmet etmektedir.

UNESCO ile Başbakanlık Çevre Müsteşarlığı’nın birlikte organize ettiği “Türkiye Çevre ve Öğretimi Ulusal Çevre Stratejisi ve Uygulama Planları Semineri”nde çevre eğitimi “bireylerde çevre bilincinin geliştirilmesi, çevreye duyarlı, olumlu ve kalıcı davranış değişikliklerinin kazandırılması ve doğal, tarihi, kültürel, sosyo-estetik değerlerin korunması, aktif katılımın sağlanması ve sorunların çözümünde görev alma” biçiminde tanımlanmaktadır. Netice itibarıyla çevre eğitimi; bireyin ve toplumun çevre bilincini kazanacağı, bugünün ve geleceğin çevresel sorunlarını ilgili disiplinlerle birlikte hareket ederek çözebileceği, bilgiler, değerler ve deneyimler edinebileceği kalıcı bir eğitim süreci olarak tarif edilmektedir (Çevre Müsteşarlığı, 1990).

Türkiye’de eğitim sistemi içerisinde çevre eğitimi ilkokullarda ve ortaokullarda ders olarak ve bazı derslerde ise ünite şeklinde yer alırken yükseköğretim seviyesinde çevre mühendisliği bölümlerinde çevre eğitimi dersi şeklinde verilmektedir. Ancak çevre dersi olarak bazı eğitim fakültelerinde;

ekoloji, toprak, flora-fauna konularında ziraat ve orman fakülteleri ile fen-edebiyat fakültelerinin biyoloji bölümlerinde; halk sağlığı kapsamında çevre ve sağlık ilişkisi konularına tıp fakültelerinde; kentleşme ve çevre anabilim dalları içinde de çevre politikalarına ilişkin dersler hem siyasal bilgiler, hem iktisadi ve idari bilimler fakültelerinde verilmektedir (Kızıroğlu, 2007: 534).

Geray (1997) çevre hakkında bilgilendirme ve buna ek olarak uzun vadede köklü çözümler yaratan, çevreyi biçimlendiren kararlar alınması konusunda siyasal ve aktöresel (moral, ahlaksal) bir uyanıklık, duyarlılık, bilinçlenme ve eylemde bulunma özelliklerini kazandırmayı amaçlayan eğitimi “çevre için eğitim” olarak tanımlamaktadır. Lisansüstü kamu yönetimi programlarında kent ve çevre eğitimi bu tanımlamanın sadece “çevre hakkında eğitim” kısmına denk düşmektedir. Posch (1993: 22-23) sorunların ciddi bir şekilde araştırılması gerektiğinin altını çizerek, insan yaşamının alternatif durumlarına yönelik bir vizyona sahip olduğunu öne sürmektedir. Bu düşüncesini çevre eğitimi alanına uyarlayarak “alternatif vizyonların yokluğu, belki de etkili çevre eğitimi önündeki en önemli engellerden biridir” şeklinde ifade etmektedir.

Çevresel kaygıların arttığı ve bu yönde bilincin geliştiği 1970’li yıllarda çevre eğitimi, “Çevre İçin Eğitim” odaklı iken, 1990’lı yıllara gelindiğinde ise, çevre eğitimine sürdürülebilirlik boyutu eklenerek çevreyi korumanın, geliştirmenin ve iyileştirmenin ülkelerin kalkınma önceliklerinin önünde bir engel olmadığı hususuna odaklanılmıştır. “Sürdürülebilir Kalkınma İçin Eğitim” anlayışı günümüz çevre eğitiminin de çerçevesini oluşturmaktadır (Çolakoğlu, 2010: 169). Çevre hakkı başta olmak üzere farklı kavramlar üzerinden kurumsal çevre kararları yerel düzeyde uygulanmaya çalışılırken ulusal ve yerel düzeyde çevre eğitiminin gerekliliği de öne çıkmaktadır (Güneş ve Tek, 2016).

2. Türkiye’de Kentbilim Eğitimi

Türkiye’de kentbiliminin gelişme sürecinde Profesör Ernst Reuter önemli bir kilometre taşıdır. Reuter kentbilim alanına gerek yayınları ve gerekse eğitim amaçlı seminerleriyle katkılar sunmuştur. II. Dünya Savaşı’nın ilk yıllarında, Ankara Üniversitesi’nde görev yapmakta olan Mehmet Emin Erişirgil, Almanya’yı terk ederek Türkiye’ye gelen Reuter’i Siyasal Bilgiler Okulu’nda “Kentbilim” adı altında toplanabilecek dersleri okutmak üzere davet etmiştir. 1938-1946 yılları arasında Siyasal Bilgiler Okulu’nda Şehircilik, Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimler Maliyesi derslerini veren; ülkenin dört bir yanında görev yapacak yöneticiler yetiştiren Mülkiye’de “Şehircilik” adıyla yeni bir kürsünün kurulmasını sağlayan ve İskân ve Şehircilik Enstitüsü’nün temellerini atan Reuter’in Türkiye’de kentleşme konularını teknik boyutun

ötesine taşıyan kişi olduğu söylenebilir (Keleş, Mengi ve Özgül, 2012: 11; Duru, 2018: 467). Ülkede, diğer yükseköğretim kurumlarında, kentbilim ders konularına, benzer konuların konabilmesi için 20-25 yılın daha geçmesini beklemek gerekmiştir. Bu yaklaşım yalnızca Siyasal Bilgiler Fakültesi ile sınırlı kalmamış ve zaman içerisinde Türkiye'nin başka yerlerindeki, başka fakültelerindeki akademisyenler de kentleşme ve siyaset arasındaki bağı göz önünde bulunduran çalışmalar ortaya koymaya başlamışlardır (Keleş, 1987: 175-176).

Keleş (1994: 45) bu durumu “*Ernst Reuter, 1938-1939 ders yılında Ankara’da Siyasal Bilgiler Okulu’nda Şehircilik, Yerel Yönetimler ve Belediye Maliyesi gibi dersler vermeyi başladığında, Türkiye’de hiçbir yükseköğretim kurumunda, kent yönetiminin ve planlamasının ekonomik ve sosyal yönleri, ayrı ayrı dersler olarak okutulmuyordu.*” biçiminde anlatmaktadır. Kentin ekonomik ve sosyal yönlerini öğreten bir dersin programa alınması döneme göre oldukça ileri bir adım sayılmaktaydı. Nihayetinde Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde, kentbilim eğitimi 1938 yılında Reuter ile başlamış ve 1942 yılından itibaren asistanı olan Fehmi Yavuz’la devam etmiştir (Keleş, 1987: 175-176).

Keleş (1994: 50) Reuter’in “Türk Kentbilimi” üzerindeki etkisinin üç kanaldan gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Birincisi, kentbilim uygulanmasının sorumluluğunu üstlenen yöneticilerin yetişmesine yaptığı katkıdır. İkinci olarak Reuter, Türkiye’de kentlerin gelişmesine, planlanmasına ve yönetimine ilişkin disiplinlerin, ilk kez sosyal bilimler çerçevesinde okutulmasını sağlamıştır. Üçüncü olarak da Türkiye’deki bilim çevrelerine, yöneticilere, belediyelere ve ekonomistlere hitap eden yayınları ülkenin geçmişini inceleyen kentbilimciler için büyük bir kaynak olmasının yanı sıra bugünün yöneticileri için de kullanılabilir kurallar değerini taşımaktadır.

Ernst Reuter (1943) kentlerin modern anlamda inşası sürecinde ortaya çıkan sorunların sadece teknik meselelerden ziyade sosyal ve iktisadi problemlerden kaynaklandığını belirtir. Dolayısıyla kentbiliminin teknik bir meseleden ziyade sosyal bilimlerin de bir meselesi olduğu Reuter’in katkılarıyla daha da anlam kazanmıştır. Reuter “Teknik, Güzel Sanatlar ve Şehrin İdaresi” adlı eserinde kentlerin yönetiminden ne anlamak gerektiğini izah etmektedir. Reuter’e (akt. Keleş, Mengi ve Giray, 2012: 26) göre 1940 yılının yönetim anlayışı ile 19. yy ile 20. yy yönetim anlayışı arasında büyük farklılıklar bulunmaktadır. Eskiden yönetim kavramı güvenlik ve düzen kavramlarını karşılamaktadır. Bu nedenle o dönem çalışmalarında teknik ve ekonomik işlevler ön plandadır. Ancak Reuter bu işlevlerin güzel sanatları geri plana itmemesi gerektiğinin altını çizer.

Keleş’e (1987) göre Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde verilen kentbilim eğitimi, kent plancısı yetiştirmeyi değil, öğrencilere kendi mesleki, hayatlarında ihtiyaç duyacağı ek ve tamamlayıcı bilgileri kazandırmayı, kente ilişkin konularda doğru düşünebilmenin ve araştırmalar yapabilmenin yöntemlerini kazandırmayı amaçlamaktadır. Siyasal bilim doktorasında 1980’li yıllara kadar olan süre içerisinde, Kent Ekonomisi, Konut Politikası, Toprak Sorunları, Köy Kalkınması, Bölge Planlaması, Toplum Kalkınması gibi zorunlu ya da seçimler dersler ile seminerler her zaman yer almıştır (Keleş, 1987: 180).

Bugün söz konusu anlayışın temsilcileri yalnızca siyaset, kamu yönetimi gibi sosyal bölümlerde değil; mimarlık, mühendislik, şehir-bölge planlama gibi daha teknik alanlarda da bulunmaktadır. Bunun yanı sıra üniversiteler, hem kentsel ve çevresel sorunlar konusunda çalışmalar yürütmek hem de kamu otoriteleri için bir danışma kurulu olarak hareket etmek amacıyla lisansüstü kent ve çevre programları ile çevre araştırma merkezleri de kurmuşlardır. Öyle ki Reuter’in söz konusu yıllarda sunduğu eserlerde Türkiye’de bu döneme ait kentleşme, kent planlaması, konut ve yerel yönetimlere ilişkin saptadığı sorun alanları ve bu sorun alanları için sunmuş olduğu çözümler günümüzde halen tartışılan konular arasında yer almaktadır.

Türkiye’nin son 15 yıl içinde geçirdiği dönüşümün en çarpıcı biçimde gözlemlendiği alanlardan biri de kentlerdir. Kırsal alanda yaşanan dönüşümden ayrı düşünülmemesi gereken bu süreç, kentlerin fiziki ve sosyal mekânlarını hızlı bir değişimle karşı karşıya bırakmıştır. Özellikle 2000’li yıllar boyunca fiziki mekândaki değişime paralel olarak kentlerde ve kent dışı alanlarda yaşayanların mekânsal tecrübelerinin mekânı anlamlandırma ve deneyimleme biçimleri de dönüşmüştür. Artık kentleri yönetmek, kent kültüründen bağımsız olmayan bir kent yönetim anlayışını gerekli kılmaktadır (Tek ve Güneş, 2009). Kentlere ve kent yönetimlerine hâkim olan bütün dinamikler birlikte düşünüldüğünde, Türkiye’de akademik kent çalışmaları arzu edilen düzeyde olmasa da canlılık kaydettiği bir dönem yaşamaya başlamıştır. Araştırmaların, yayımlanan makale ve kitapların, yüksek lisans ve doktora çalışmalarının sayısındaki görece artış önemli bir canlılığın göstergesidir.

3. Kamu Yönetimi Lisansüstü Programlarında Kent ve Çevre

Kent ve çevre eğitimi, öğrencilerin farkındalıklarını artırarak sürdürülebilir bir kent ve çevre eğitimi sürecine katkı sağlayan önemli dayanaklardan biridir. Bu eğitim sürecinde öğrenciler kentsel ve çevresel algılama yöntemlerini geliştirebilme imkânına ve aynı zamanda kentsel ve çevresel sorunların yorumlanmasında farklı yaklaşımlar ortaya koyabilme potansiyeline sahip

olabilmektedirler. Kentsel ve çevresel eğitim öğrencileri kendi yakın çevrelerindeki sorunlara çözümler üretmeye teşvik edici bir içeriğe sahiptir. Bu bağlamda Demirkaya (2006: 213) yerel bilgi oluşturma ve geliştirme işleminin, mevcut bilgilerle gündelik hayata dayalı değerlendirilmenin bütünleştirilmesi yoluyla elde edildiğinin altını çizer ve bunun alana katkısının kentsel ve çevresel sorunların doğasını göz önünde bulundurup araştırma araçlarıyla bütünleşerek yerel fırsatların çoğunu yerine getirme becerisi kazandırdığını ifade eder (Demirkaya, 2006: 213). Türkiye'nin bu bilgi ve becerilerin kazandırılması konusunda yetkin bir eğitim sağlamak konusunda yetersiz kaldığı görülmektedir (Tablo 1).

Tablo 1. Türkiye Üniversitelerindeki Konu Portfolyosu (2011-2015)³

Halen Sorunlu/Parlamayı Bekleyenler	Parlayan Gruplar
<ul style="list-style-type: none">▪ PHY-Fizik (6661)▪ AGR-Tarım Bilimleri (4597)▪ MAT-Matematik (4581)▪ COM-Bilgisayar Bilimi (2820)▪ GEO-Jeoloji (2531)▪ MOL-Moleküler Biyoloji & Genetik (1776)▪ ECO-İşletme (1532)▪ SPA-Uzay Bilimi (525)	<ul style="list-style-type: none">▪ ENG-Mühendislik (12034)▪ CHE-Kimya (9566)
Zayıf Yanlar	Temel
<ul style="list-style-type: none">▪ P&A-Veterinerlik (6897)▪ MSC-Malzeme Bilimleri (6796)▪ SOC-Sosyal Bilimler, Genel (6606)▪ BIO-Biyoloji & Biokimya (5714)▪ NEU-Nörobilim & Davranış (3765)▪ PHA-Eczacılık & Toksikoloji (3499)▪ ENV-Çevre & Ekoloji (3341)▪ PSV-Psikiyatri/Psikoloji (2143)▪ IMM-Bağışıklık (2001)▪ MIC-Mikrobiyoloji (1023)▪ MUL-Multidisipliner (57)	<ul style="list-style-type: none">▪ CDM-Klinik Tıp (40598)

Kaynak: (Yükseköğretim Biyometrik Analiz, 2020)

YÖK istatistiklerinin ortaya koyduğu gibi özellikle kent, çevre ve ekoloji konularının zayıf yanlar içerisinde yer alıp, parlayan gruplar arasına girememiş olması akademik camiada dahi henüz tam olarak bir duyarlılığın gelişmemiş olmasının göstergesidir. Kentler ile ilgili çalışmalar özellikle “Sosyal Bilimler” bölümünde yer almaktadır. (Tablo 1)’de görüldüğü üzere sosyal bilimler bölümü

³ Yayın sayıları parantez içinde belirtilmiştir.

de içerik itibariyle çok fazla alanı içine dâhil etmesine rağmen zayıf alanlar arasında yer almaktadır. Bu zayıf alan içerisinde kent çalışmalarının sayısının azlığı da öngörülebilir.

Türkiye’de lisansüstü düzeyde kamu yönetimi öğretimi alanındaki son durum ve yapılanma; kent ve çevre alanı ile ilgili dersler, bu derslerin akademik kadrosunun ortaya konulmaya çalışıldığı bu çalışmada verilere üniversitelerin web sayfaları ve YÖK Bilgi Yönetim Sistemi aracılığıyla ulaşılmıştır. Türkiye sınırları içerisindeki üniversiteler dışında yer alan diğer yükseköğretim kurumları (5 adet askeri yükseköğretim kurumu, Polis Akademisi, 5 adet KKTC üniversitesi, Türki Cumhuriyetlerdeki 2 adet özel statülü devlet üniversitesi) ile Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi ve çalışma sürecinde lisansüstü kamu yönetimi öğretimi veren ancak daha sonra kapatılan TODAİE nitelikleri itibariyle araştırmanın dışında tutulmuştur.

Dünyada kamu yönetimi eğitimi ve öğretimi, üniversite programlarıyla lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde verilmektedir. Lisans ve lisansüstü düzeyde kamu yönetimi eğitimi ve öğretimi veren akademik birimler; “*Public Administration, Public Affairs, Public Health, Public Policy, Public Management, Political Sciences, Administrative Sciences, Government, Governance*” gibi isimlerden oluşmaktadır. Bu isimler aynı zamanda bu bölümlerde verilen derslerin adları da olmaktadır (Parlak, 2015: 56).

Türkiye’de kamu yönetimi eğitimi genellikle Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi adı altında verilmektedir. Bu ayrım Türkiye’deki kamu yönetimi bölümleriyle ilgili bir bakış açısı sağlar. Şener’e (2015: 488) göre Türkiye’nin en girişimci üniversiteleri dâhil kamu yönetimi bölümü açmak yerine siyaset bilimi ya da işletmeye yönelmişlerdir. Kamu yönetimi bölümlerinin giderek siyaset bilimi, işletme, uluslararası ilişkiler içerisinde erimekte olduğu görülmektedir. Bu erimeye en çok vakıf üniversitelerinde rastlanmaktadır.

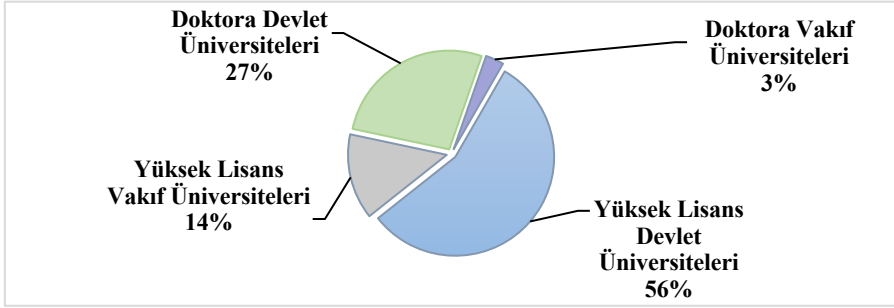
1970’li yıllarda kamu yönetimi alanında yetişen öğretim elemanı sayısı artmaya başlamıştır. 1970’lerin başlarında yurt dışında kamu yönetimi alanında doktora derecesi kazanıp Türkiye’ye dönen bazı akademisyenler o tarihte son derece sınırlı sayıdaki üniversitede mevcut olan kamu yönetimi bölümlerinde kadro bulunamadığı için üniversitelerin başka bölümlerinde (örneğin işletme, iktisat, sosyoloji, eğitim yönetimi) ya da TODAİE’de görev almışlardır. Ayrıca, söz konusu öğretim elemanlarının katkılarıyla bu yıllarda, kamu yönetimi alanında çok sayıda eser yayımlanmış ve bu durum kamu yönetimi lisans ve özellikle de lisansüstü öğretimine olumlu katkılar sağlamıştır. Türkiye’de kamu

yönetimi öğretimi yapan kurumlar arasındaki yaklaşım farklılıkları da daha belirgin hale gelmiştir (Ömürgönülşen, 2010: 130). Bu yaklaşım farklılığı lisansüstü kent ve çevre eğitimine de yansımaktadır.

Türkiye'deki kamu yönetimi eğitimi yüksek lisans ve doktora programlarında çeşitlilik göstermektedir. Bu durum üzerinde bölümlerin ilk kuruluş aşamasında yer alan kurucu akademisyenlerin ve bölümlerdeki günümüz akademisyenlerinin çalışma alanlarının etkili olduğu söylenebilir. Bu açıdan kamu yönetimi eğitimi ve öğretiminin lisansüstü düzeyinde lisans düzeyindeki gibi bütün üniversitelerde aynı programların yer aldığını söylemek mümkün değildir. Lisansüstü düzeyde ise "Sosyal Bilimler Enstitüsü" çatısı altında yer alan anabilim dalları aracılığıyla eğitim ve öğretim verilmektedir.

Kamu yönetimi lisansüstü programlarında kent ve çevre konusuna ilişkin derslere hem yüksek lisans, hem de doktora da yer verilmektedir. Ayrıca bazı üniversiteler, Sosyal Bilimler Enstitüsü içerisinde doğrudan kent ve çevre lisansüstü programları da açmışlardır. Buna rağmen, kentsel alanın, çevrenin ve çevre sorunlarının disiplinler arası niteliğinin göz ardı edilmesi uygulamada programlara da yansımıştır demek yanlış olamaz.

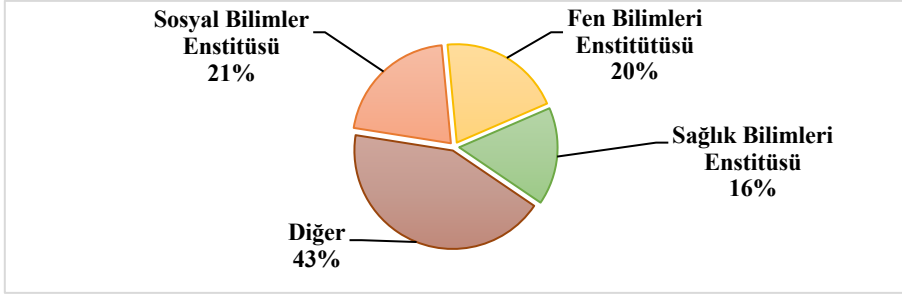
Grafik 1. Türkiye'deki Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Lisansüstü Programlar

Kaynak: (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2020)

YÖK'ün verilerine göre ülkemizde yüksek lisans yapan öğrenci oranı devlet üniversitelerinde %56 iken vakıf üniversitelerinde bu oran %14'tür. Doktora eğitimi ise devlet üniversitelerinde %27'dir. Vakıf üniversitelerinde oran %3 ile oldukça düşüktür.

Grafik 2. Türkiye’deki Enstitüler İçerisinde Sosyal Bilimler Enstitüsünün Yeri

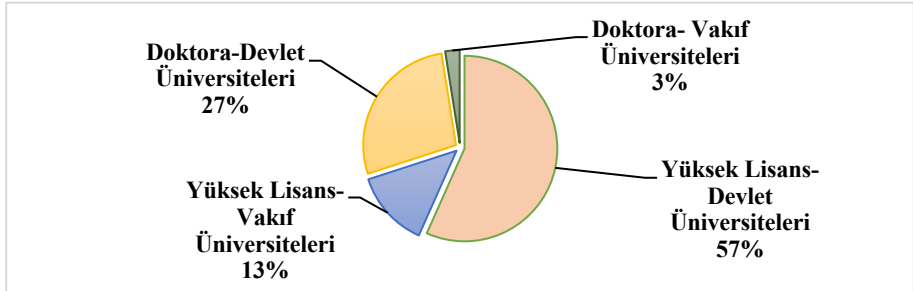

Kaynak: (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2020)

YÖK’ün sayısal verilerinde görüldüğü sosyal bilimler enstitüleri, enstitüler içerisinde yüzde %21’lik bir orana sahiptir. Sayısal olarak ifade etmek gerekirse Türkiye’de 132 tane sosyal bilimler enstitüsü bulunmaktadır. Bunlardan 90 tanesi devlet, 42 tanesi vakıf üniversitesindedir. Bu yüzdeler pay içerisinde yer alan kamu yönetimi içerisinde “kent ve çevre” alanı da yukarıdaki şekilde görüldüğü gibi oldukça dar bir alana sahiptir.

Türkiye’de 2020 yılı itibarıyla 130’u devlet, 73’ü vakıf olmak üzere toplam 203 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerden 125 üniversitede Kamu Yönetimi Bölümü vardır. 104’ü devlet, 21’i ise vakıf üniversitesidir. Kamu Yönetimi Bölümlerinin 67’sinde tezli/tezsiz yüksek lisans ile doktora eğitimi verilmektedir. Vakıf üniversitelerinin ise 16’sında lisansüstü eğitim verilmektedir. Bu sayıları oranladığımızda lisans ve lisansüstü eğitim programlarında kamu yönetimine verilen ağırlığın paralel olduğu görülmektedir. Lisans eğitiminin %60.3’ünü, lisansüstü eğitimin ise %62.8’ini kamu yönetimi eğitimi oluşturmaktadır.

Grafik 3. Kamu Yönetimi ve Kent&Çevre Lisansüstü Programları

Kaynak: (Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2020)

Grafik-3'te görüldüğü üzere Türkiye'de kamu yönetimi ile kent ve çevre alanıyla ilgili lisansüstü eğitimi en çok devlet üniversitelerinde verilmektedir. Söz konusu alanlarda lisansüstü eğitim ise en çok yüksek lisans programlarında yoğunluk kazanmıştır. Vakıf üniversitelerinde ise sayı özellikle de doktora programı kapsamında oldukça düşüktür. Vakıf üniversitelerinde dikkat çeken bir diğer olgu lisansüstü eğitimde Fen Bilimleri Enstitüleri bünyesinde özellikle Şehir ve Bölge Planlama ile Mimarlık programlarında “kent ve çevre” program ya da derslerine yer verilmesidir.

Sosyal Bilimler Enstitülerinde spesifik bir şekilde salt “kent ve çevre” ile ilgili lisansüstü programa sahip olan üniversiteler ve program adları Tablo-2'deki gibidir.

Tablo 2. Üniversitelere Göre Kent&Çevre Lisansüstü Programları

Üniversite Adı	Programın Adı
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	▪ Kent Çalışmaları Tezli YL
Aksaray Üniversitesi	▪ Kent Sosyolojisi Tezli YL
Ankara Üniversitesi	▪ Kent ve Çevre Bilimleri Tezli YL ▪ Kent ve Çevre Bilimleri Tezsiz YL ▪ Kent ve Çevre Bilimleri Doktora ▪ Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı altında Tezli YL ve Doktora ▪ Su Politikaları ve Güvenliği Anabilim Dalı altında Tezli YL ve Tezsiz YL
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	▪ Kentleşme ve Çevre Sorunları Tezli YL
Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	▪ Yerel Yönetimler, Kent ve Çevre Politikaları Tezli YL
İnönü Üniversitesi	▪ Kentleşme ve Çevre Sorunları Tezli YL ▪ Kentleşme ve Çevre Sorunları Doktora
İstanbul Üniversitesi	▪ Yerel Yönetimler Kent ve Çevre Çalışmaları Tezli YL ▪ Yerel Yönetimler Kent ve Çevre Çalışmaları Tezsiz YL
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	▪ Yerel Yönetimler ve Şehircilik Tezsiz YL
İstanbul Şehir Üniversitesi	▪ Şehir Çalışmaları Tezli YL ▪ Şehir Çalışmaları Tezsiz YL
Kapadokya Üniversitesi	▪ Kent, Çevre ve Yerel Yönetimler Tezli YL ▪ Kent, Çevre ve Yerel Yönetimler Tezsiz YL
Kocaeli Üniversitesi	▪ Kentleşme ve Çevre Sorunları Tezli YL
Marmara Üniversitesi	▪ Yerel Yönetimler ve Kent Politikaları Tezli YL ▪ Yerel Yönetimler ve Kent Politikaları Doktora

Ortadoğu Teknik Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none">▪ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Tezli YL▪ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Doktora
Pamukkale Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none">▪ Kamu Yönetimi ve Kent Çalışmaları Tezli YL▪ Kamu Yönetimi ve Kent Çalışmaları Tezsiz YL
Sakarya Üniversitesi	<ul style="list-style-type: none">▪ Kentsel Dönüşüm Tezsiz YL▪ Mahalli İdareler ve Şehircilik Uzaktan Eğitim Tezsiz YL

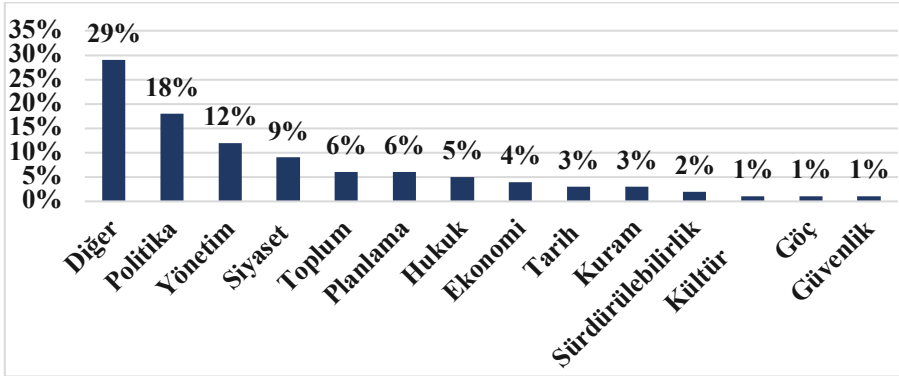
Kaynak: (Üniversitelerin web sayfaları)

Tablo 2’de görüldüğü gibi 15 üniversitede 27 adet tezli/tezsiz yüksek lisans ve doktora programı kent ve çevre başlığını taşımaktadır. Bunun dışında Grafik-2’de yer alan sosyal bilimler enstitülerinin birçoğunda kamu yönetimi anabilim dalları bünyesinde kent ve çevre eğitimi verilmektedir.

Lisansüstü programlarda müfredatta yer alan ders isimleri, kent ve çevre konularında özellikle hangi alanlara odaklanıldığına dair bir çerçeve çizer. Kent ve çevre ile ilgili derslerin yer aldığı tablo ekte sunulmuştur (Ek-1).

Bu bağlamda kamu yönetimi lisansüstü programlarında ders adlarına göre kent ve çevre eğitimi ile ilgili bilgileri grafik üzerinde şu şekilde göstermek mümkündür:

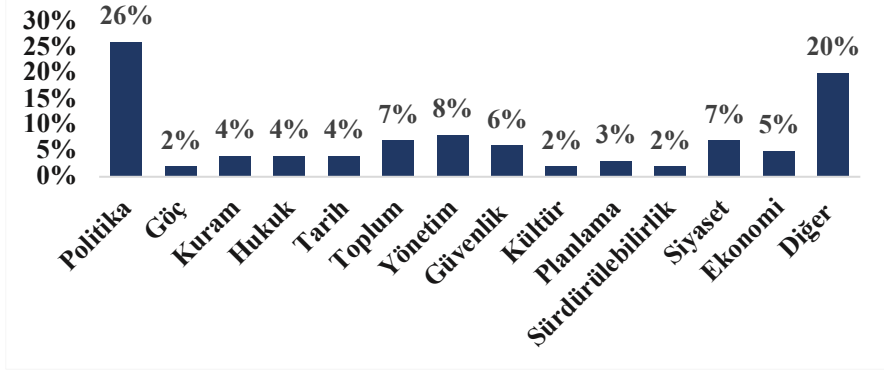
Grafik 4. Yüksek Lisans Programlarında Ders Adlarına Göre Kent&Çevre ile İlgili Derslerin İçerik Dağılımı

Yüksek lisans programlarında ders çeşitliliğinin fazla olduğu görülmektedir. Bu çeşitlilik genellikle çevre ve kentleşme sorunlarına yönelik konular üzerinden şekillenmektedir. Bu kapsamda genellikle “Kentleşme ve Çevre Sorunları” dersi öncelikli olmakla birlikte, “Çevre Sorunları ve İklim Değişikliği”, “Kent: Sosyal ve Yönetimsel Sorunları”, “Metropolitan Yerleşim

Sorunları”, “Kent Planlaması ve Sorunları”, “Küresel Çevre Sorunları”, “İklim ve Su Politikaları” gibi derslere yer verilmektedir. Kentsel dönüşüm, etik ve felsefe, ÇED gibi konular çeşitlilik sağlayan konulara örnektir.

Grafik 5- Doktora Programlarında Ders Adlarına Göre Kent&Çevre ile İlgili Derslerin İçerik Dağılımı

Doktora programlarında ders adlarında değişiklik ve çeşitlilik oldukça ilginçtir. Güncel kent ve çevre kavramlarının değişen yapısı ders adlarına da yansımıştır. “Kentleşme Politikaları”, “Uluslararası Çevre Politikaları” vb. niteliğe sahip derslerin dışındaki neredeyse bütün kent ve çevre ile ilgili dersler yüksek lisans derslerinden farklı isimlere sahiptir. “Kent ve Sinema”, “Mezarlıklar ve Mezarlık Yönetimi”, “Kentsel Ayrışma”, “Yeni Dünya Düzeni ve Kentsel Politikalar”, “Kıyı ve Deniz Alanları Yönetimi”, “Küresel İklim Siyaseti”, “Postmodern Dönemde Çevre ve Kalkınma Politikaları”, “Çevreci İdeolojiler ve Toplumsal Hareketler”, “İklim Değişikliği ve Stratejik Yaklaşımlar” ve “AB’de Çevre Yönetimi ve Uluslararası Politik Etkileşim” şeklinde isimlere sahip dersler bu çeşitliliğe örnek olarak gösterilebilir. Ancak birçok derste, ders adlarındaki bu değişiklik ve çeşitliliğin ders içeriklerine yansımadığının altını çizmek gerekir. Zira yüksek lisans ve doktora derslerinde isim değişikliklerine karşın içerikler birbirine çok benzemektedir. Sadece spesifik dersler içerik olarak farklı kazanımlar sağlamaktadır.

Yüksek lisans ve doktora programlarında kent ve çevre derslerinin içeriklerini genel olarak aşağıdaki şekilde tablolastırmak mümkündür.

Tablo 3. Yüksek Lisans ve Doktora Programlarında Kent&Çevre Derslerinin İçeriklerinin Karşılaştırması

<i>Ders İçerikleri</i>	<i>Yüksek Lisans</i>	<i>Doktora</i>
<i>Güvenlik</i>	% 1	% 6
<i>Göç</i>	% 1	% 2
<i>Kültür</i>	% 1	% 2
<i>Sürdürülebilirlik</i>	% 2	% 2
<i>Tarih</i>	% 3	% 4
<i>Kuramlar</i>	% 3	% 4
<i>Ekonomi</i>	% 4	% 5
<i>Hukuk</i>	% 5	% 4
<i>Planlama</i>	% 6	% 3
<i>Toplum</i>	% 6	% 7
<i>Siyaset</i>	% 9	% 7
<i>Yönetim</i>	% 12	% 8
<i>Politika</i>	% 18	% 26
<i>Diğer</i>	% 29	% 20

Doktora ve yüksek lisans programlarında ders adlarının genellikle kent/kentleşme/çevre politikası paralelinde olduğunu söylemek mümkündür. Yüksek lisans ve doktora programları ders içerikleri bakımından karşılaştırıldığında; doktora programlarındaki kent ve çevre ile ilgili ders çeşitliliğinin yüksek lisansdaki derslere göre nispeten daha az olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, doktora programlarında politika ağırlıklı derslere yer verilmesidir. Yüksek lisansda ders adı ve içerik çeşitliliği daha fazla olduğu için politika ağırlıklı derslerin yoğunluğunun görece daha az olduğu ileri sürülebilir. Burada genellikle kent ve çevre konularının, başta siyasal ve yönetsel olmak üzere hukuksal ve planlama ile ilgili boyutlarına yer verilmektedir. Ders isimlerinden yola çıkarak yüksek lisansdaki farklılığın nedenini özellikle profesör olmayan diğer unvanlardaki akademisyenlerin doktora çalışma alanlarına uygun derslerin açılmasına ön ayak olmalarına bağlamak mümkündür.

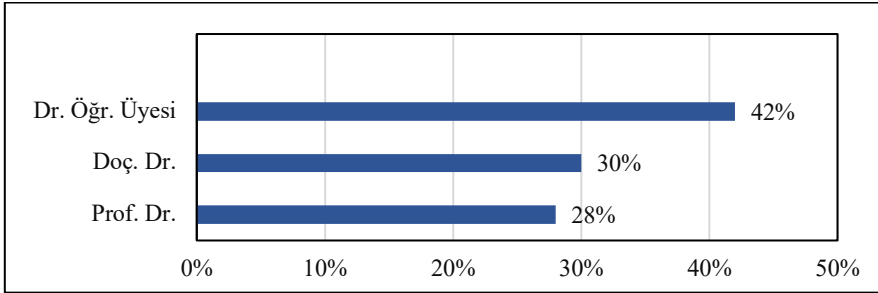
Doktorada ise güvenlik, ekonomi, toplum, tarih, kuram, kültür ve göç konularına daha fazla yer verilmektedir. Ekonomi, çevre ve toplum bileşenlerinden oluşan bir kavram olan sürdürülebilirlik konusuna ise yüksek lisans ve doktora programlarında eşit düzeyde yer verilmektedir. Ayrıca her iki programda da belirlenen konu başlıkları arasına girmeyen ve “diğer” başlığı altında sınıflandırılan grupta genellikle kent ve çevre sorunlarına ilişkin derslere yer verilmektedir. Bu başlık altındaki dersler “Uluslararası İşbölümü ve Yeni

Kentsel Politikalar” gibi derslerdir. Sonuç olarak karşılaştırmalı değerlendirmeler durum analizi yapmak açısından önemlidir.

“Türkiye’de Kentbilimi Eğitimi” başlığı altında belirtildiği gibi Siyasal Bilim doktorasında 1980’li yıllara kadar, Kent Ekonomisi, Konut Politikası, Toprak Sorunları, Köy Kalkınması, Bölge Planlaması, Toplum Kalkınması gibi zorunlu ya da seçimlik dersler ile seminerler sıklıkla yer almakta iken günümüz doktora konuları ile karşılaştırıldığında o dönemden bu güne kalkınma, planlama ve ekonomi konularının artık politika konularının oldukça gerisinde kaldığını söylemek mümkündür.

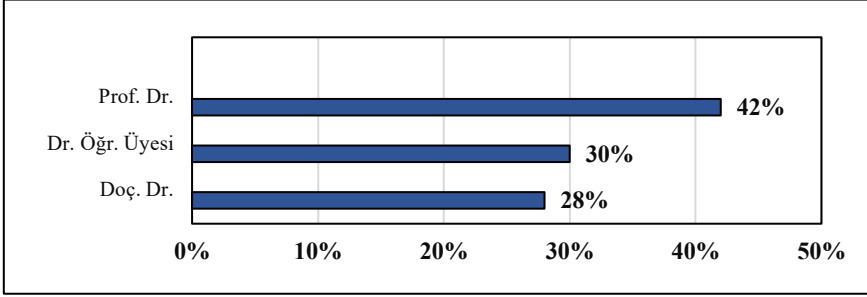
Lisansüstü kent ve çevre eğitiminde bu eğitimi alanların bireysel farklılıkları, ihtiyaçları, bakış açıları, sınırlılıkları fark edilerek düzenlenen eğitim programlarının uygulayıcısı olan öğretim üyeleri sürecin önemli aktörleridir. Öğretim üyeleri öğretim dönemi sürecinde, kent ve çevre eğitimine ilişkin konularla ilgili materyaller geliştirerek ve farklı görüşlere destek vererek öğrencileri kent ve çevre eğitiminde eleştirel düşünme becerilerini ortaya çıkaran çalışmalara yönlendirebilirler (Arslan, 2011: 67-68). Zira lisansüstü kent ve çevre eğitiminde her ne kadar çeşitli dersler yer alsın da, üniversitelerin Bologna Bilgi Sisteminde yer alan verilerden ders sürecinin hem yüksek lisans hem doktora programlarında benzer kent ve çevre ders kitapları üzerinden yürütüldüğü görülmektedir.

Grafik 6. Yüksek Lisans Programlarında Kent&Çevre Derslerini Veren Öğretim Üyelerinin Unvan Dağılımı

Yüksek lisansta kent ve çevre derslerini en fazla %42 oran ile doktor öğretim üyeleri vermektedir. Profesörler ise %28 ile daha düşük bir orana sahiptir. Doçentler de %30’luk bir payı oluşturmaktadır.

Grafik 7. Doktora Programlarında Kent&Çevre Derslerini Veren Öğretim Üyelerinin Unvan Dağılımı

Devlet ve vakıf üniversitelerinde doktora programlarında kent ve çevre derslerini veren öğretim üyelerinde profesör sayısı daha fazladır. %42 orana sahip olan profesörleri birbirine yakın oranlar ile doçentler (%28) ve doktor öğretim üyeleri (%30) izlemektedir.

Sonuç

Genel anlamda sosyal bilimlerin özel anlamda ise kamu yönetiminin yükseköğretim sistemi içerisindeki yerinin belirsizliği, günümüzde geçerliliğini koruyan güncel bir tespittir. 1980’li yıllardan günümüze kadar kamu yönetimi konusunun “kamu” kısmının geri plana atılarak daha çok yönetim kısmının sorgulandığı bir yükseköğretim politikasının varlığı söz konusudur. Bu durum lisansüstü kamu yönetimi programlarında da yönetim boyutunun politika boyutunun gerisinde kaldığı sonucu ile örtüşmektedir. Diğer yandan politika yöneliminin kent ve çevre alanına bu denli yayılmış olması buradaki diğer unsurları ortadan kaldırmaktan ziyade, onu diğer disiplinlerle bir araya getiren bir araç olarak da değerlendirilebilir.

Kamu yönetimi programları eğitim sisteminde yeterince geniş yer tutsa da kent ve çevre lisansüstü programlarının sayısının yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Lisansüstü programlarda kent ve çevre eğitime en fazla devlet üniversiteleri yer vermektedir. Vakıf üniversitelerinde lisansüstü eğitime yeterince yer verilmemesinin nedenini kamu yönetimi bölümlerinin vakıf üniversitelerinde düşük bir paya sahip olmasına bağlamak mümkündür. Devlet üniversitelerinde kent ve çevre eğitimi kapsamının geniş olmaması ise, bölümdeki öğretim üyelerinin çalıştığı alanlar ile sınırlı kalınarak derslerin açılması ile ilişkilendirilebilir.

Bununla birlikte “kent ve çevre” lisansüstü eğitimi alan bireylerin bu diploma ile mesleki hayatlarına ne gibi katkılar sunacağına dair belirsizlik

üniversitelerin bu alana daha az yatırım yapmasına neden olmaktadır. Bireylerin, kent ve çevre çalışmalarının kendi mesleki geleceklerine olumlu yansıtacağını düşünüp bu yönde yoğun çaba harcamalarına karşın; bu alanla ilgili kamu kurumlarında istihdam edilmemeleri söz konusu alana ilgi ve talebi azaltmaktadır. Bu yüzden disiplinin geleceği bakımından kamu kurumları kent plançılarının yanında sosyal bilimler alanında da “kent ve çevre” konusunda lisansüstü yapan bireyleri kadrolarında tercih etmelidir. Böylelikle talebin ve ilginin artması devlet ve vakıf üniversitelerinin de alana yatırım yaparak ilgili akademik merkezleri, anabilim dallarını arttırmalarına; daha nitelikli ve çeşitli hale getirmelerine neden olacaktır. Akademisyen sayısının artması ve yeni istihdam olanakları ile kent ve çevre konusunda ciddi bir baskı grubunun da ortaya çıkması sağlanabilir.

Kamu yönetimi lisansüstü program müfredatları kent ve çevre açısından geniş bir yelpazeye sahiptir. Dersler özellikle doktora “ders adı” olarak çeşitlenmektedir. Kent ve çevre derslerinin nicelik olarak fazlalığının yanında, nitelikleri de oldukça önemlidir. Ders adı çeşitliliği her ne kadar geniş bir yelpazeye yayılsa da derslerin içerik çeşitliliği sınırlıdır. Bunu sınırlayan başlıca etken ise derslerin aynı temel kent ve çevre materyalleri üzerinden yürütülmesidir. Çalışmada doktora programlarında profesörlerin ağırlığı söz konusu iken yüksek lisansta Dr. öğretim üyelerinin ağırlığı göze çarpmaktadır. Doktora programlarında “politika” ağırlıklı ders ve içerikler ağırlıkta iken, yüksek lisansta “politika”nın yanında, ağırlıklı olarak lisans derslerinin uzantısı denebilecek derslerin (kent ve çevre sorunları, kentleşme ve çevre sorunları gibi) öne çıktığı görülmektedir. Derslerde faydalanılan materyallerin ve okutulan kaynakların çeşitliliğinin artırılması, lisansüstü kamu yönetimi eğitiminde daha nitelikli bir kent ve çevre eğitim yapısının kurulabilmesi fırsatını yaratacaktır.

Çevre politikası gibi görece daha yeni ve bilimsel bulguların politikaları şekillendirme sürecinde özel önem taşıdığı bilinmektedir. Orhan (2013), Türkiye’de çevre politikaları bağlamında kurumların işleyişini ve ülke siyasetini şekillendiren kurumsallaşmış söylemlerin, çevre politikalarının belirlenmesi ve uygulanması sürecini etkilediği vurgular. Özellikle sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma konuları etkili politika söylemleri olarak sıkça gündeme gelmektedir. Ancak bu söylemler yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle kamu yönetimi lisansüstü eğitiminde, kent ve çevre politikaları derslerinde sürdürülebilirlik konusu ön plana çıkarılmalı ve programdaki ekonomi, kalkınma ağırlıklı kent ve çevre derslerinin çok gerisinde olmamalıdır.

Kamu politikaları analizinin diğer sosyal bilim disiplinlerinden etkilenecek kullandığı modeller, kentsel ve çevresel politikaların incelenmesinde

de kullanılabilir. Bu inceleme için kamu yönetimi lisansüstü programlarında politika analizi derslerine daha sık yer verilmesi gerekmektedir. Ayrıca kentsel ve çevresel konular üzerindeki karar vericiler başta olmak üzere diğer tüm aktörler ile yapılacak olan nitel ve nicel çalışmalar, kent ve çevre alanında kamu yönetimine yeni bakış açıları sunacaktır. Kamu yönetimi programlarında anlatılanlar ile politika analizinden çıkarılan sonuçların bağdaştırılmaya çalışılması, hem kamu yönetimini anlamlandırma hem de kent ve çevre sorunlarını çözme sürecinde yeni bir perspektif sağlayacaktır.

Bugünün hızlı ve sadece çözüm arayışına odaklanan bir bilgi üretim sarmalına kapılmadan, kent ve çevre alanı ile kamu yönetimi arasındaki bağlantıları yeniden düşünen ve düzenleyen bir çaba ön planda olmalıdır. Ayrıca kamu yönetimi kapsamında verilecek olan kent ve çevre eğitiminde amaç, içerik ve yöntemin açıkça ortaya konulması gerekir.

Ülkemizde yükseköğretim kurumları ve lisansüstü programların sayısı gün geçtikçe yaygınlaşmakta ve giderek çeşitlenmektedir. Ortaya çıkan bu zenginliğin etkili bir biçimde değerlendirilebilmesi, gerek disiplinler arası gerek üniversiteler arası işbirliğine dayanmaktadır. Ayrıca bunu gerçekleştirebilmek sadece ilgili bölümlerin ya da akademisyenlerin kişisel çabalarına bağlı değildir. Multidisipliner bir işbirliği ve ortak çaba gerekmektedir.

Kamu yönetimi eğitiminde yaşanan değişim ve dönüşümlerin kent ve çevre eğitimine doğrudan yansdığı görülmektedir. Kent ve çevre eğitimi ile kamu yönetimi birbirinden bağımsız değildir ancak bu etkileşimin tek yönlü değil de karşılıklı olması alana daha fazla katkı sağlayacaktır. Kamu yönetimi lisansüstü programlarında verilen dersler ve yapılan çalışmalar kentbilimine ve çevre yönetimine yön verir nitelikte olmalıdır. Uluslararası üniversitelerin ilgili programlarını da dikkate alan ve bunun yanı sıra Türkiye’nin de kendi özgül koşullarını gözeterek bir anlayışla lisansüstü programların yeniden ele alınması yerinde olacaktır. Bu anlamda politik, toplumsal vb. dinamiklerden etkilenen kent ve çevre eğitimi, lisansüstü eğitimde farklı boyutlarda ele alınmalıdır.

KAYNAKLAR

ARSLAN, Serhat (2011), *Çevre Eğitiminin Eleştirel Düşünme ve Çevresel Tutum Üzerine Etkisi (Sakarya İl Örneği)*, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya.

ÇEVRE MÜSTEŞARLIĞI (1990), *Türkiye Çevre Eğitim ve Öğretimi Ulusal Çevre Stratejisi ve Uygulama Planları Semineri*, Ankara.

- ÇOLAKOĞLU, Elif (2010), “Haklar Söyleminde Çevre Eğitiminin Yeri ve Türkiye’de Çevre Eğitiminin Anayasal Dayanakları”, *TBB Dergisi*, 88 (2), ss. 151-171.
- DEMİRKAYA, Hilmi (2006), “Çevre Eğitiminin Türkiye’deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri ve Çevre Eğitime Yönelik Yeni Yaklaşımlar”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), ss.207-222.
- DURU, Bülent (2018), “Cevat Geray’ın Akademik Yaşamı ve Kent Bilim Anlayışı”, *Mülkiye Dergisi*, 42 (3), ss.455-462.
- GERAY, Cevat (1997). “Çevre İçin Eğitim”, *İnsan Çevre Toplum* (Yayıma Hazırlayan Ruşen Keleş), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- GÖKÇE, Birsen (1993), *Toplum Bilimi ve Çevre, Toplum ve Çevre*, Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.
- GRÄSEL, Cornelia (2002), “Umweltbildung”, *Handbuch Bildungsforschung*. Opladen 2002, ss.675-689.
- GÜNEŞ, Muharrem – BEYAZIT, Eylem (2012), *Yerel Gündem 21’den Kent Konseylerine-Ulusal Kentlerden Küresel Köylere*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- GÜNEŞ, Muharrem – TEK, Murat (2016), “Yerel Çevre Politikaları ve Çevre Hakkı: Hatay İl Mahalli Çevre Kurulu Kararları Üzerine Bir Değerlendirme”, *International Journal of Academic Value Studies*, 2(3), ss.104-115.
- KELEŞ, Ruşen (1987), *Türkiye’de Kentbilim Eğitimi*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- KELEŞ, Ruşen – MENGİ, Ayşegül – ÖZGÜL, Can Giray (2012), “Ernst Reuter’in İkinci Vatanı Türkiye’de Çağdaş Kentbiliminin Gelişmesine Yaptığı Katkılar (Yayınları Üzerinden Bir Değerlendirme)”, *Mülkiye*, Cilt: XXXVI, Sayı: 275, ss.11-36.
- KELEŞ, Ruşen (1994), “Ernst Reuter ve Türk Kentbilimi”, *Ege Mimarlık*, 1, ss.45-50.
- KİZİROĞLU, İlhami (2007), “Education and Research on Environmental Awareness in Turkey”, *Clean-Soil Air Water*, 35 (6), ss.534-536.

- ORHAN, Gökhan (2013), “Türkiye’de Çevre Politikaları: Değişen Söylemler, Değişmeyen Öncelikler”, *Memleket-Siyaset Yönetim Dergisi*, 19-20, ss.1-24.
- ÖMÜRGÖNÜLŞEN, Uğur (2010), “Türkiye’de Lisans Düzeyi Kamu Yönetimi Öğretiminde Yakın Dönemde Yaşanan Gelişmeler: Mevcut Durum, Sorun Alanları ve Gelişme Eğilimleri”. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65 (03), ss.123-161.
- ÖZDEMİR, Oğuz (2007), “Yeni Bir Çevre Eğitimi Perspektifi: “Sürdürülebilir Gelişme Amaçlı Eğitim”, *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 32 (145), ss.23-39.
- PARLAK, Bekir (2015), “Kamu Yönetimi Eğitiminin Tarihsel Kökenleri”, *Kamu Yönetimi Eğitimi Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, (Edt.M. Okçu, B. Parlak, E. Akman), ss.53-75, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- POSCH, Peter (1993), “Research Issues in Environmental Education”, *Studies in Science Education*, 21, ss.21-40.
- REUTER, Ernst (1943), “Şehirlerimizin Gelişme Problemleri”, *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 1 (5), ss.755-769.
- SAUVÉ, Lucie, (2005), “Currents in Environmental Education Mapping a Complex and Evolving Pedagogical Field”, *The Canadian Journal of Environmental Education*, 10, ss.11-37.
- ŞENER, H. Engin, (2015), “Kamu Yönetimi Eğitiminde Alternatif Stratejiler”, *Kamu Yönetimi Eğitimi Geçmişten Geleceğe Küresel ve Ulusal Perspektifler*, (Edt.M. Okçu, B. Parlak, E. Akman), ss.487-503, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- TEK, Murat – GÜNEŞ, Muharrem (2009), *Antakya Kent Sorunları ve Çözüm Arayışları- Yerel Halk ve Sivil Toplum Örgütleri Gözüyle Kent Yönetim Kültürü*, Ankara: Detay Yayıncılık.
- TİFLİS KONFERANSI SONUÇ RAPORU (1977), *Intergovernmental Conference on Environmental Education Final Report*, UNESCO-UNEP, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000032763>, (Erişim Tarihi: 10.01.2020).
- ÜNAL, Sevil – DIMİŞKI, Ebru (1999), “UNESCO – UNEP Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi ve Türkiye’de Ortaöğretim Çevre Eğitimi”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, ss.16-17.

ÜSDİKEN, Behlül – ÇAKMAKLI, Anıl D. – TOPALER, Başak (2017), “Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde ‘Strateji’ 1982-2014”, *Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 13(1-2), ss.8-40.

YÜKSEKÖĞRETİM BİLGİ YÖNETİM SİSTEMİ (2020), *Yükseköğretim İstatistikleri*, <https://istatistik.yok.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 05.01.2020).

YÜKSEKÖĞRETİM BİYOMETRİK ANALİZ (2020), *Türkiye Üniversitelerindeki Konu Portfolyosu (2011-2015)*, 2020 <https://yuzikibimbursu.yok.gov.tr/doktora-istatistikleri/turkiye-universiteleri-biyometrik-analizler>, (Erişim Tarihi:05.01.2020).

EK-1 Tablo 4. Lisansüstü Programlarda Kent&Çevre ile İlgili Ders Adları

	Kent	Çevre	Kent&Çevre	Kent	Çevre	Kent&Çevre
	- 19. yy'da Osmanlı Şehri ve Mekanal Dönüşüm	- Çevre Sorunları ve İklim Değişikliği	- Kent ve Çevre Yönetimi	- Güncel Kentleşme Sorunları ve Politikaları	- Çevre Hukuku	- Kent ve Çevre Yönetimi
	- Kentleşme Sorunları	- Doğa ve Etik	- Kent ve Çevre Politikası	- Kentleşme Hakları ve Türkiye	- Uluslararası Çevre Politikaları	- Kent ve Çevrenin Güncel Sorunları
	- Kentleşme Siyaseti	- Çevre ve İnsan	- Kentler ve Ekolojik İlkeler	- Küreselleşme ve Güç	- Çevre Sosyolojisi ve Yeni Yaklaşımlar	
	- Kent Teorisi	- İklim ve Su	- Kent ve Çevre	- Karşılaştırmalı	- Çevre Sorunları ve Çevre Yönetimi	
	- İmar Mevzuatı	- Türkiye'nin Çevre Sorunları	- Kentleşme Felsefi Konularına	- Metropliten Alan Yönetimi		
	- Şehir ve Medeniyet	- Küresel Çevre Sorunları	- Kentleşme Felsefi Yaklaşımlar	- Kentleşme Politikası	- Çevre Kirlenmesi	
	- Kent ve Kamlik	- Çevresel Güvenlik	- Sürdürülebilir Gelişme Politikaları	- Kentleşme ve Bölgesel Kalkınma Politikaları	- Küresel Çevre Politikası	
	- Kentleşme ve Güç	- Ekolojik Düşünce	- Sürdürülebilir Çevre Politikaları	- Devlet Mekanları ve Yeniden Ölçeklenme	- Doğal Kaynaklar ve Çevre	
	- İmar Hukuku	- Uluslararası Çevre Politikaları	- Kentleşme ve Çevre Mevzuatı	- Kent Güvenliği	- Çevre Eğitimi ve Politikaları	
	- Kent Sosyolojisi	- Çevre İzin Eğitimi	- Türkiye'de Kentleşme Çevre ve İklim Değişikliği	- Kent Kurumları ve Kurumları	- Sürdürülebilir Enerji Politikaları	
	- Kent ve Siyaset	- Çevresel Etki Değerlemesi	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- Sürdürülebilir Çevre Politikaları ve Uygulamaları	
	- Kent Planlaması	- Kıyı Kullanımı ve Planlaması	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- Küresel İklim Siyaseti	
	- Kentleşme Alanında Toplumsal Cinsiyet	- Ekoloji, Toplum ve Siyaset	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kent Kurumları ve Kurumları	- Bütünsel Çevre Yönetimi ve Çevre Standartları	
	- Kentlere Özgü Sorunlar	- Küreselleşme ve Ekoloji	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kent Kurumları ve Kurumları	- AB'de Çevre Yönetimi ve Uluslararası Politik Etkileşim	
	- Kent Teorileri	- Politik Ekoloji	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- İklim Değişikliği ve Stratejik Yaklaşımlar	
	- Medeniyet Tarihi ve Kent	- Çevre ve Kalkınma	- Uygulamalı Kent ve Çevre Araştırmaları	- Kent ve Hukuk	- Kıyı ve Deniz Alanları Yönetimi	
	- Kent Planlaması ve Sorunları	- Çevre Etiği	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- AB ve Türkiye'de Çevre Politikaları	
	- Konut ve Gecekondu	- Ekolojik Risk ve Politika	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- Toplum ve Çevre	
	- Kent Hizmetleri Yönetimi	- Ekolojik Paradigmanın Temelleri	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- Postmodern Dönemde Çevre ve Kalkınma Politikaları	
	- Kent ve Hukuk	- Çevre Yönetimi ve Politikaları	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- Çevre ve Ekonomi	
	- Uluslararası İşbirliği ve Yeni Kentleşme Politikaları	- Çevre Yönetimi ve Politikaları	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- Çevreci İdeolojiler ve Toplumsal Hareketler	
	- Devlet Merkezlerinin Mekanal Çözümlenmeleri	- Devlet Merkezlerinin Mekanal Çözümlenmesi	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- Çevresel Güvenlik	
	- Kent Planlamasının Tüzel Yönetim Boyutları	- Avrupa Birliği ve Hukuku	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler	- Çevre Felsefesi ve Etiği	
	- Kent Tarihinin Düşünsel Yaklaşım	- Konya'da Bütünsel Çevre Pol. ve Uluslararası Yaklaşımlar	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler		
	- Yöntem	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler		
	- Teoride ve Uygulamada Kentleşme Meseleleri	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler		
	- Kent Yönetimi	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler		
	- Türkiye'de Sürdürülebilir Kentleşme	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşme ve Çevre Değişikliği	- Kentleşmede Temel Meseleler		

<ul style="list-style-type: none">- Yerel Yönetimlerde Yerleşim, Planlama ve Uygulamaları- 20.yüzyılda Kent Kuramları Kamusal Politikalar ve Kentsel Mekan- Sürdürülebilir ve Yaşanabilir Kentleşme Yaklaşımı- Kentsel Kamu Politikaları Analizi- Kent: Sosyal ve Yönetel Sorunları- Kentsel Dönüşüm Modelleri- Küreselleşme ve Kent- Göç, Kentleşme ve Yoksulluk- Kentleşme Politikaları- Kent, Toplum Ve Kimlik- Konut Politikaları ve Uygulamaları- Kent Siyaset ve Sosyolojisi- Kent Yönetim Tarihi- Metropolitan Yerleşim Sorunları- Konut Sorunu ve Kentsel Dönüşüm Politikası- Dünyada Güncel Kentleşme Eğilimleri- Yerel Yönetimler ve İmar Uygulamaları- Kent Ekonomisi- Kent ve Bölge Planlama- Türkiye'de Kentleşme ve İmar- Kent ve Suç- Toplumsal Değişme ve Kentleşme- Büyükşehirlerde Mekanal ve Sosyal Dinamikler- Kent Etnografyaları- Kent Sosyolojisi- Kentleşme Tarihi- Kentli Hakları ve Yerel Siyaset	<ul style="list-style-type: none">- Dağlık Alan Yönetimi- Çevre Politikaları ve Hukuku- Çevre Felsefesi- Çevre ve Yönetimi- Sosyal Çevrebilim- İklim Politikaları- Yeşil Siyasal Düşünce- Çevrenin Ekonomik Politikası- Çevre Ekonomisi- Çevre Yönetimi ve Hukuku	<ul style="list-style-type: none">- Kentleşme ve Yerel Kalkınma- Kent Güvenliği ve Güvenlik Politikaları- Yoksullukla Mücadele Politikaları ve Mekanal Analizler- Mezarlıklar ve Mezarlık Yönetimi- Kentsel Ayrışma- Kentsel Politikalar- Kentsel Toplumsal Hareketler- AB ve Türkiye'de Metropolitan Alan Yönetimi- Göç, Toplum ve Kent- Kent ve Bölge Planlama- AB ve Türkiye'de Konut Politikaları- Kent ve Siyaset- Kent Bilim- Güncel Kent Çalışmaları- Kent ve Kentleşme Politikaları Analizi- Yeni Dünya Düzeni ve Kentsel Politikalar- Kentsel Siyaset Kuramları- Kent Kuramları- Karşılaştırmalı Konut Politikaları- Kent Ekonomisi ve Belediyeler- Kent Sosyolojisi- Kentsel Mekan ve Konut Politikaları- Kentçi Ulaşım Politikaları- Şehir Yönetiminde Problemler ve Tartışmalar- Kentsel Siyaset- Kentsel Ekonomi- Kırsal Gelişme Politikaları- Türkiye'de Göç ve Kentler	<ul style="list-style-type: none">- Çevre Sosyolojisi- Çevre Planlaması ve Yönetimi- Çevre Yönetimi- AB'de Çevre Politikaları ve Uluslararası Etkileşimler- Çevre Bilimlerinin Düşünsel Temelleri- Çevre ve Küreselleşme- Çevre Yönetim Sistemleri- Çevre Sorunlarının Sosyo-Psikolojik Etkileri- Sosyal Ekoloji- İnsan Yerleşimleri: Habitat- Ekolojik Yerleşimler- Çevre Hakkı ve Çevre Etiği
---	--	--	--

- Kentleşme ve Yeni Kentleşme Politikaları
- Akıllı Kentler
- Mekân ve Politika
- Kentleşme Tarihi
- Türkiye'de Konut Politikaları
- Kent Planlama ve Rant
- Kent, Kültür ve Kimlik
- Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm
- Kent Kuramları
- Türkiye'de Kentsel Yoksulluk ve Toplumsal-Siyasal Katılım
- Türkiye'de Kentsel Kimlikler ve Kentleşme Hareketleri
- Avrupa Birliği'nde Kentsel Politikalar
- Anakent Yönetimi
- Kent ve Sosyoloji
- Kent Çalışmaları
- Mekân Toplum Kimlik
- Kentleşme ve Kamusal Alan
- Kentsel Coğrafya
- Kentsel Politik İktisat
- Sürdürülebilir Kentleşme
- Toplumsal Cinsiyet ve Şehir
- Göç ve Şehirleşme
- İslam ve Osmanlı
- Geleneginde Şehir
- Kent ve Kültür Felsefesi
- Kent ve İnsan
- Kentsel Katılım ve Davranış
- Yerel Gündem 21 ve Yerel Ortaklıklar
- Kentleşmenin Ekonomik Politikaları
- Türkiye'de Kentleşme Süreci
- Kent Yönetimi ve Bilişim Sistemleri
- Kentsel Mekân ve Konut Politikaları
- Kent ve Sinema
- Kent ve Siyaset
- Konut Politikaları
- Kentin Stratejik Yönetimi
- Kent Estetiği
- Kentsel Dönüşüm
- Siyaset Dışlısında Kent
- Kent Hukuku
- Kent Tarihi
- Modern Dünyada Kent Kültürü ve Politika
- 20. Yüzyıl Kent Kuramları
- Kentleşmenin Ekonomik Politikaları
- Türkiye'de Kentleşme ve Belediyeciliğin Tarihi
- Kent-Kır İlişkisinin Dönüşümü
- Kentleşme ve Sosyal Politika
- Kent Ekonomisi ve Küreselleşme
- Görsel Kent Sosyolojisi
- Kent Kültürü
- Kent Yönetimi ve Katılım
- Cumhuriyet Dönemi Kırsal Alan Politikaları
- Kentsel Dönüşüm Politikaları
- Kent Güvenliği ve Güvenlik Politikaları
- Sürdürülebilir Kent ve Konut Politikaları
- Karşılaştırmalı Kent ve Kentleşme Tarihi
- Kent Estetiği, Kültürü ve Kimliği
- Kır-Kent Etkileşimi: Geçekundu Sorunu
- Kentsel Ekonomi
- Kent Kültürü ve Kimliği

<ul style="list-style-type: none">- Şehir ve Yönetim Bağlamında İstanbul- Kent Estetiği- Şehir Sosyolojisi- Güncel Kent Sorunları- Kent Kültürü- Karşılaştırmalı Metropolitlen Yönetim- Kentsel Siyaset Bağlamında Yerel Yönetimler- Metropolitlen Yönetim- Kentsel Planlama ve İmar- Kentleşme ve Kent Kültürü- Kent Politikaları ve Hukuku- Mekân, Yerel Siyaset ve Cinsiyet- İstanbul'da Mekân ve Sınıfsal Coğrafya- Küreselleşme ve Kentsel Dönüşüm Politikaları- Metropol Yönetimlerde Güncel Sorunlar- Kentsel Dönüşüm Politikaları- Güncel Kent Sorunları- Dünyada ve Türkiye'de Şehirçilik- İmar Planı ve Uygulamaları- Kent Sosyolojisi- Şehir Dönüşümü ve Tarihi- Şehir Çalışmaları Atölyesi- Kentsel Hukuk- Kent Merkezlerinin Planlama İlkeleri- Türkiye'de Yerel Yönetimler ve Kentsel Politikalar- Yönetişim ve Kentsel Bölgeler- Kentler ve Siyaset	<ul style="list-style-type: none">- Kentleşme ve Kültürel Değişim- Kent Kuramları ve Kentsel Değişim- Şehir Sosyolojisinde Yeni Yaklaşımlar- İmar Uygulamaları- Karşılaştırmalı Ana Kent Yönetim Modelleri- Kentsel ve Bölgesel Gelişme Politikaları- Yerel Siyaset ve Kentsel Hareketler	
<p style="text-align: center;">Vakıf Üniversiteleri</p>	<p style="text-align: center;">Kent ve çevreye ilişkin ortak ders bulunmamaktadır.</p>	<p style="text-align: center;">Çevreye ilişkin ders bulunmamaktadır.</p>
	<p style="text-align: center;">Kent ve çevreye ilişkin ders bulunmamaktadır.</p>	

Kaynak: (Üniversitelerin web sayfaları taranarak hazırlanmıştır.)

